

Ērģeles Pēterbaznīcā – būt vai nebūt, kādām būt?

Ilze Medne

Senākās rakstiskām liecībām apstiprinātās ērģeles 1209. gadā uzceltajā Rīgas Sv. Pētera baznīcā 1734. gadā darinājis ērģelbūvnieks Gotfrīds Klosens (*Gottfried Clossen*, miris 1740?), un tās 21 gadu spēlējis ievērojamais *Sturm und Drang* perioda komponists un ērģelnieks Johans Gotfrīds Mītelis (1728–1788), viens no pēdējiem Johana Sebastiāna Baha skolniekiem. Šo baroka instrumentu 1886. gadā aizstāja ar Ludvigsburgas ērģelbūves firmas *E. F. Walcker & Cie* darinātām romantiskām ērģelēm, kas gāja bojā ugunsgrēkā 1941. gada 29. jūnijā. Kopš tā laika dievnāmā ērģelbālsis nav dziedājušas. Vācbaltu–igauņu veicināšanas biedrība ar vācbaltu baronesi Babeti fon Zasu priekšgalā un Rīgas Sv. Pētera baznīcas fonds vēlas situāciju mainīt: cer līdz 2016. gadam pēc pamatīgiem pētniecības darbiem un ar Eiropā atzītu ērģelbūves meistarību piesaisti uzbūvēt jaunu instrumentu – Klosena ērģeļu rekonstrukciju. Pārlicību, ka tas iespējams, vairojis muzikoloģes Zanes Gailītes atradums Marburgas Herdera institūtā – Klosena līgums par Sv. Pētera baznīcas būvi ar detalizētu instrumenta aprakstu. Tomēr šī ideja nav radusi viennozīmīgu atbalstu – to apstrīd profesors Tālvāldis Deksnis un viņa domubiedri, aicinot dievnāmā būvēt modernu instrumentu, kas ļautu spēlēt arī laikmetīgo mūziku, kam romantiskais Rīgas Doms un citi instrumenti Rīgā nav īsti piemēroti. Šoruden “Latvijas Avīzē” izvērsās visnotaļ asa viedokļu apmaiņa, tādēļ “Mūzikas Saule” nolēma uzzināt abu pušu viedokļus, apjautājot arī mūziķus un ērģelbūves speciālistus.

SARUNA AR LATVIJAS ĒRĢELNIEKU ĢILDES VADĪTĀJU VITU KALNCIEMU

Ilze Medne: Šogad apert skumja jubileja – jau 70 gadu Rīgas Sv. Pētera baznīcā nav ērģeļu. Mēģinājumi tikt pie instrumenta bijuši, diemžēl līdz šim neveiksmīgi.

Vita Kalnciema: Jā, septiņdesmit gadu laikā tas aizvien nav izdevies. Precīzu datumu, kad Kultūras ministrijā Raimonda Paula vadības laikā risinājās pirmās sarunas par šo tēmu, nevarēšu pateikt, bet reālais signāls, ar ko viss sākās, bija ap 1993. gadu ar vācu ērģelbūves firmu *Oberlinger* noslēgtais līgums, ko, domājams, vienpersoniski veica toreizējais draudzes mācītājs Raimonds Sokolovskis, draudzes padomei un ērģelniekiem par to nezinot. Tagad šī firma ir likvidējusies. Lai gan tās darbības laikā instrumenti tika būvēti un viens no tiem ir arī Sv. Kazimira katedrālē Viļņā, manuprāt, tā bija viduvējas meistarības firma bez īpašas virsvērtības, un tāpēc varbūt arī labi, ka šis projekts neizdevās. Kopš tā brīža sākās runas, ka vajadzētu kādu labāku instrumentu. Pāršķirstot ar šo jautājumu saistītās dokumentu mapītes, atklāju, ka 2001. gada 21. novembrī ērģelnieku ģildes sēdē esam nākuši kopā, lai skatītu jautājumu par Pēterbaznīcas ērģeļu būvi. Tātad tieši pirms desmit gadiem! Toreiz septiņpadsmit cilvēku grupa, ieskaitot nākošo mācītāju un draudzes pārstāvjus, rakstija aicinājuma vēstuli Rīgas pilsētas domei, un tika rasts morāls atbalsts jauna instrumenta izveidei.

IM: Kādēļ arī toreiz neizdevās īstenot ieceri?

VK: Neanalizējot sikumos tā brīža situāciju, varu teikt, ka, iespējams, nebija pienācis īstais brīdis, kaut gan saņēmām varas pārstāvju atbalstu un tapa arī Pēterbaznīcas ērģeļu fonda statūti. Nākošais un pēdējais mēģinājums virzīt dievnāma ērģeļu jautājumu, kā arī pirmā plašākā diskusija notika 2009. gada rudenī, kad pilsētas domē rīkotā konferencē tika pieaicināti ārvalstu eksperti, akustikas speciālisti, ērģeļu būvētāji un par baznīcas apsaimniekošanu

atbildīgi cilvēki. Protams, viedokļi bija atšķirīgi. Lai gan vēlme pēc instrumenta Latvijā allaž bijusi, šoreiz ieceres saknes bija Vācijā – tā bija vācbaltu baroneses Babetes fon Zesas iniciatīva. Viņa dzimusi Rīgā, septiņus pirmos gadus šeit dzīvojusi, aizvien ir Latvijas patriote, kas šo ideju izloļojusi, vēlēdamās savai dzimtajai pilsētai paveikt ko labu. Un tas būtu – rast iespēju uzbūvēt baroka instrumentu dievnāmā, kur reiz kalpojis Johans Gotfrīds Mītelis. Tagadējā 2011. gadā dibinātā fonda padomē ir vienpadsmit cilvēku – divi priekšsēdētāji (priekšsēdētāja un priekšsēdētājas vietnieks) un deviņi dalībnieki. Septiņi ir no Latvijas puses un divi – no vācu puses.

IM: Kādēļ tieši baroka ērģeles?

VK: Ja lūkojamies uz Latvijas ērģeļu ainavu, redzam, ka 19.–20. gadsimta mijā Latvijā – gan Rīgā, gan novados – tika būvēts ļoti daudz romantisku instrumentu, piemēram, Rīgas Domā, Vecajā un Jaunajā Ķertrūdes baznīcā, Jēzus baznīcā, Pāvila baznīcā, Mārtaņa baznīcā – visur romantiskie instrumenti! Mēs varētu uzskaitījumu turpināt. Tāpat arī Cēsīs un Valmierā, Kuldīgā un Aizputē – tikai un vienīgi romantiska tipa instrumenti. Vienīgais pēc restaurācijas kvalitatīvais baroka instruments ir Ugālē, tas koncertos spēlējams un tā īpašo skanējumu jau var baudīt. Starp citu, Ugālē vairākkārt noticis festivāls “Ziemeļkurzemes ērģeļu vasara”, tas nav pārāk tālu no Rīgas, lai nevarētu tur nokļūt. Arī Latgalē ir vairāki

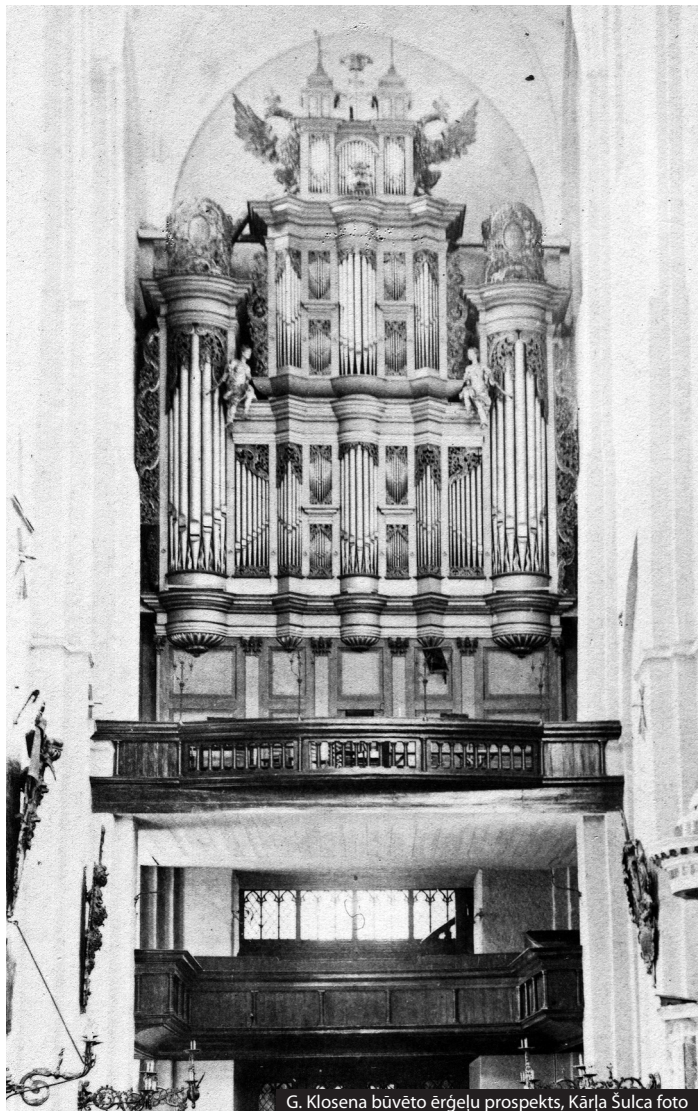
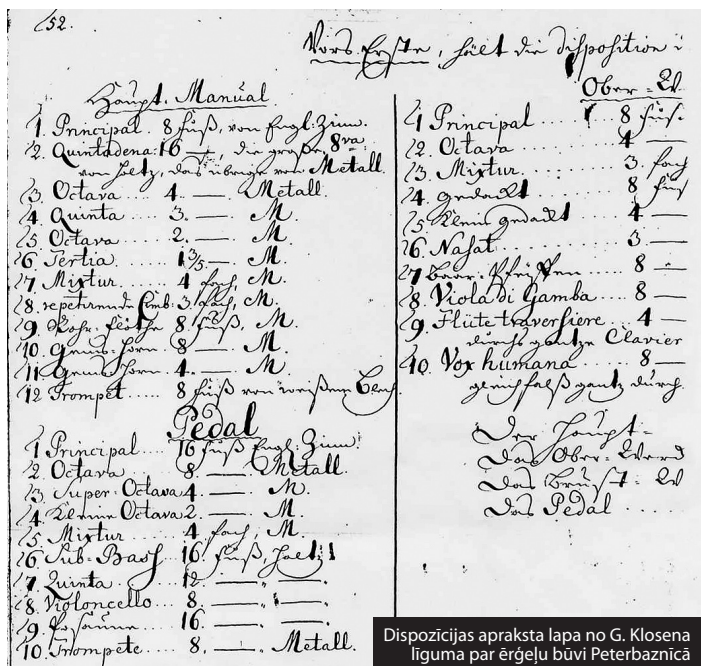

Foto no Vitas Kalnciemas personiskā arhīva

nelieli, vēl nerestaurēti instrumenti, kuru atjaunošanas laiks vēl pienāks, taču tie nav un nebūs koncertinstrumenti.

IM: Kādas īpašības atšķir baroka ērģeles no romantiskām?

VK: Atšķirības ir stabuļu menzūrās un spēlesgalda uzbūvē, taustiņu izvietojumā un attālumos, mehānikā, gaisa padevē. Artikulācija ir atšķirīga. Muzicēt uz autentiska instrumenta ir kas īpašs, un to nevar saprast, ja esi iepazinis tikai modernas ērģeles. Spēlējot, piemēram, 1659. gada Štrālzundes *Stellwagen* firmas būvēto instrumentu, mēģinājumos un koncertā piedzīvoju, ka tas ļoti palīdz precīzi ar-

tikulēt, veidot nepieciešamo pieskārienu – ērģelēm nav piesitiena kā klavierēm, ir pieskāriens. Mūzikas akadēmijā trūkst šāda instrumenta. Protams, varam uzbūvēt mazu trīs reģistru instrumentiņu klasē, bet cita lieta ir iespēja to praksē izmēģināt dievnama akustikā. Domāju, ka mūsu studenti pārāk maz spēlējuši vēsturiskus instrumentus. Tie, kas to vēlas, spiesti doties studēt uz ārvalstīm. Pavasarī ar ērģeļklasi bijām koncertbraucienā uz Sanktpēterburgu, un tur Somu Svētās Marijas baznīcā aplūkojām baroka ērģeļu paraugu, veiksmīgu vēsturiska instrumenta kopiju. Domāju, ka arī mums tāds būtu nepieciešams. Arī studenti pārliecinājās par to. Mūsu ērģelnieki pedagogi paši samērā maz spēlē baroku koncertos, jo galvenokārt koncertē Domā, piemērojot programmu instrumentam, un, protams, tā ir lielākoties romantiska vai mūsdienu mūzika.

IM: Vai tādēļ daudzi vēlas Pēterbaznīcā redzēt plaša pielietojuma modernas ērģeles?

VK: Lielais vairums ērģelnieku Pēterbaznīcā vēlētos modernu un viegli spēlējamu instrumentu, kas derētu visu stilu, īpaši laikmetīgās mūzikas atskaņošanai – un tas ir ļoti saprotami. Piekritu tam, ka vispār mums arī šādas ērģeles noteikti reiz būs jāuzbūvē, tomēr ne Pēterbaznīcā, drīzāk kādā koncertzālē. Tomēr nevaru piekrist, ka Rīgas Doma instruments un citi Rīgas instrumenti nav piemēroti mūsdienu mūzikas atskaņošanai! Romantiskā tipa Doma ērģeles ir tik bagātas reģistriem, ka uz tām var spēlēt arī mūsdienu mūziku, un tie daži taustiņi, kas klaviatūru augšējā daļā trešajā oktāvā pietrūkst mūsdienu franču mūzikai, nav tik liels trūkums kā tas, ka Rīgā gadiem ilgi nav bijis iespējams autentiski atskaņot baroka laikmeta darbus. Turklāt baroka laikmets ērģelmūzikā ir ļoti plašs un nozīmīgs, tas ir pamatu pamats jebkura ērģelnieka, pat studenta repertuārā. Ja tiešām mūsdienu mūziku nebūtu iespējams Domā atskaņot, tad pēdējos gados nebūtu radies tik plašs latviešu autoru ērģeldarbu klāsts, kāds tas mums ir šobrīd. Ne Igaunija, ne Lietuva salīdzinoši nevar lepoties ar tik daudziem mūsdienu autoru ērģeldarbiem. Arī es esmu Latvijas patriote un spēleju ļoti daudz latviešu

komponistu mūziku, kā arī citu valstu laikmetīgos ērģeldarbus. Tomēr vienmēr rikojos, kā man sirdsapziņa liek, un Pēterbaznīcas gadījumā tā liek iestāties par baroka instrumentu. Ir iznācis tā, ka es kā Latvijas ērģelnieku gildes vadītāja esmu nostājiesies baroka projekta pusē, bet viena ērģelnieku daļa ir tomēr tā kā otrā pusē. Domāju, ka būtu vienkārši netaisnīgi Pēterbaznīcā būvēt eklektisku instrumentu. Manuprāt un arī daudzu ārzemju ekspertuprāt, ir skaidrs, ka Latvijā trūkst baroka instrumentu. Pašlaik ir demokrātijas laiks, un katrs uzskata, ka viņam ir taisnība. Man tomēr liktos ļoti vērtīgi, ja mēs spētu paskatīties pāri katrs savām šaurām interesēm – ja reiz paši nespējam tik daudz baroka mūziku, tad nevajag arī šādas baroka ērģeles. Ņemot vērā, ka turpat blakus Rīgas Domā ir izcils romantisma instruments, pareizākais būtu šeit uzbūvēt pavisam cita stila instrumentu. Tas Latvijas ērģeļu ainavā būtu kā svaiga elpa.

IM: Ērģelnieki baroka mūziku mēdz spēlēt arī uz vēlāku periodu instrumentiem...

VK: Protams, baroka mūziku var spēlēt arī uz vēlāku periodu instrumentiem. Var, bet kādēļ gan visā pasaulē tiek dibināti baroka orķestri un tiek pirkti baroka instrumenti? Kāpēc baroka mūziku spēlē tieši šādi kolektīvi nevis mūsdienu simfoniskie orķestri? Tas ir šis pats jautājums.

IM: Vai baroka instrumentam Pēterbaznīcā būtu jāatrodas ērģeļu balkonā vai altāra daļā?

VK: Par šo jautājumu jādiskutē, jo iespējams, ka galvenais instruments atrodas balkonā un otrs papildu instruments lejā, tā ir daudzās lielās katedrālēs. Tieši lejā varētu būt mūsdienīgāks, mazāks "normāls" temperācijas instruments, jo bieži vien sadarbība ar kuriem orķestriem risinās tieši altārdaļā, bet balkonā būtu vieta barokālam instrumentam, kura skaņojums parasti nedaudz atšķiras. Pēdējos gados Latvijā visi lielie projekti ar kora un orķestru piedalīšanos Rīgas Domā vai Jāņa baznīcā notikuši tieši baznīcu altārdaļā, maz izmantojot lielās balkona ērģeles. Sadarbībā ar kolektīviem parasti ticis lietots pozitīvs.

ĒRĢELNIEKS AIVARS KALĒJS

Esmu vienādos uzskatos ar Vitu Kalncienu, diemžēl no ērģelniekiem tikpat kā neviens mums nepiebidrojas, toties ir ērģelmeistari un senās mūzikas lietpratēji, arī Māris Kupčs. Daudzi nav iedzīlājušies šī projekta būtībā. Eiropas komisija, uz kuras atbalstu ceram, nedos naudu jaunām ērģelēm, jo viņi principiāli atbalsta vēsturiskus projektus. Labas izredzes sniedz projekta starptautiskais vēriens un arī

Mīteļa faktors. Viņš tomēr ir Eiropas mēroga komponists, par kuru interese pasaulē tikai pieaug. Klosens arī nebūt nav nekāds maznozīmīgs, nepazīstams meistars, viņš bija tas, ko sauca par privilēģēto ērģelbūvētāju Igaunijā un Livonijā. Baroka ērģeles nenozīmē, ka uz tām var tikai baroku spēlēt: romantiku, saprotams, nē, bet mūsdienu mūziku pat ļoti labi var atskaņot. Arī augstās velves un baznīcas akustika, pēc akustiķu atzinuma, ir piemērota baroka stila mūzikai. Problemātisks ir ērģeļu luktas jautājums, kas, iespējams, var neturēt baroka ērģeles, kur nu vēl milzīgu modernu instrumentu. Jauna, liela balkona izbūve divtik sadārdzinas izmaksās.

ĒRĢELNIECE IVETA APKALNA

Baroka ērģeļu būve ir ļoti smalks un sarežģīts darbs, un ne katrs prasmīgs ērģelbūvētājs var uzbūvēt tiešām labu instrumentu, tādēļ galvenais šaubas raisošais aspekts informācijā par Pēterbaznīcas ērģeļu būvniecību ir kvalitāte. Nedrīkstam nepieredzējušiem meistariem ļaut eksperimentēt, jo ērģeles nebūvē ne reizi desmit, pat ne piecdesmit gadus. Otra lieta, kas mani kā koncertmākslinieci uztrauc, – Latvijā nav

viena laba koncertinstrumenta, ar kuru var spēlēt neierobežotu repertuāru gan ar orķestri, gan ar korjiem un solo. Tāds, protams, varētu atrasties jaunajā koncertzālē, bet tam der arī Pēterbaznīca, jo tā atbilst gan sava ģeogrāfiskā punkta, gan lieluma un nozīmīguma dēļ. Laba iespēja būtu tik lielā baznīcā iebūvēt divus instrumentus, kas pasaulē ir bieži pieredzēta prakse, – lielais instruments balkonā un baroka instruments sēnā. Protams, te var būt arī tikai barokāls instruments, tomēr tikai ļoti kvalitatīvs. Tas gan varētu ierobežot ērģelnieku koncertrepertuāru, un nedomāju arī, ka publika būtu "paēdusi" ar baroka repertuāru vien. Iekārdināt ārzemju mūziķus ar faktu, ka Rīgā ir jauns baroka instruments, nebūs viegli, jo tādus pasaulē patlaban būvē ļoti daudz. Vispareizākais būtu rīkot ērģelbūvētāju iesniegtu projektu konkursu.. Ja man kāds jautātu, vismaz četras piecas vēra ņemamas firmas varētu nosaukt. Šobrīd galvenais ir turpināt darīt un rīkot objektīvu konkursu, jo projektu nedrīkst "apglabāt".

ĒRĢEĻU MEISTARS MIKUS DZENĪTIS

Vērojot Rīgas ērģeļu kopainu, kur visi instrumenti ir vācu romantiskās skolas pārstāvji, manuprāt, vienas pēc vēsturiskā parauga būvētas baroka ērģeles noderētu ne tikai citzemju mūziķiem, bet galvenokārt Latvijas ērģelniekiem. Taču ar priekšnoteikumu, ka pirms tam jānotiek rūpīgam izpētes procesam, jāsavāc pārliciecināma informācija un tad jāizvērtē, vai Klosena rekonstrukcija maz iespējama. Tad var domāt par baroka instrumentu citā stilā. Ja neizdodas baroka iecere, varam padomāt arī par franču romantiskajām ērģelēm – tā atkal ir cita kategorija, kas prasa lielu telpu, un otras tik lielas tukšas telpas kā Pēterbaznīca Latvijā nav. Ideju daudz, ir jārūnā un jādarbojas.

IM: Vai diskusijas par šiem jautājumiem notiek?

VK: Šajā projektā esam sākumposmā, un pēc 2009. gada konferences vajadzētu notikt nākošajai ar plaša speciālistu loka dalību, kurā varētu iegūt padziļinātāku informāciju par dažādiem baroka ērģeļu būvniecības virzieniem – Kēnigsbergas, Saksijas, Ziemeļvācijas. Jāizpēta Mīteļa darbošanās baznīcā – par to vēl maz zinām. Jāsavāc pietiekoši pārliciecināmi argumenti par Klosena ērģeļu stabuļu menzūrām un citām detaļām. Fonda statūtos ir noteikts, ka vismaz divi gadi jāvelta pētījumiem. Tā kā finansējums pašlaik tikai tiek vākts, tad ir pārāgri diskutēt par to, kas beigās iznāks, bet pētīt vajadzēs.

IM: Ko ir izdevies atklāt par Klosena instrumentu?

VK: Muzikoloģe Zane Gailīte Marburgā atrada 1729. gada līgumu, kurā ir precīzi uzrādīta dispozīcija, kādam jābūt instrumentam; ir arī rakstiskas liecības un fotogrāfa Kārļa Šulca pārsteidzošas kvalitātes fotogrāfija, kur unikālā precizitātē redzamas vissīkākās detaļas. Pēc tās var daudz ko izmērit un izpētīt. Arī no aprakstiem daudz ko varam secināt. Diemžēl nav saglabājušās Klosena stabuļu menzūras. Pašlaik ir runa par to, ka trijās baznīcās Zviedrijā, iespējams, arī Polijā ir iespējams sameklēt liecības par Klosena skolnieku darinātiem instrumentiem. Šis Pēterbaznīcas instrumenta fotogrāfijā redzamais prospekts, ceru, arī tiks realizēts. Noteikti nebūvēsim 1886. gada *Walcker* ērģeļu prospektu. Ja pētījumu darbs nevainagosies ar pietiekamiem rezultātiem, domāju, ka Pēterbaznīcas fonds nelems par labu tāda instrumenta būvei, kuram nav pietiekoši pierādījumu. Materiāli vēl ir jāmeklē.

IM: Kādas ir iespējas gadījumā, ja pārliciecināmu argumentu par labu Klosena instrumenta rekonstrukcijai nepietiks?

VK: Otra iespēja būtu aicināt ļoti pazīstamus, Eiropā atzītus baroka instrumentu kopiju meistarus, kas augstā līmenī uzbūvētu baroka instrumentu. Ir jāizlemj, kādā tradīcijā būvēsim – vai Saksijas tradīcijā, kādā strādā daži ļoti labi meistari, Kēnigsbergas vai Ziemeļvācijas tradīcijā, bet barokam būtu jābūt. Protams, pašlaik priekšplānā izvirzīta ideja par Klosena instrumentu, es gan neesmu pārliciecināta, ka tā īstenosies, bet tas taču neliedz izpētīt šo lietu! Variants B tiks realizēts tikai tad, ja neizdosies pamatiecere. Šeit vēl ir daudz nezināmo un pāri visam joprojām neskaidrais baznīcas ēkas īpašumtiesību jautājums, kas, protams, gan nekavē sākt darbu pie ērģeļu projekta. Fonda statūtos ir noteikts, ka ērģeļu projekts top, un tad, kad ir zināms ērģeļu saimnieks, fonds nodod instrumenta īpašumtiesības jaunajam saimniekam. Līdz tam uzbūvētais instruments ir fonda īpašums. Protams, saimnieka noskaidrošana būtu vēlama pēc iespējas ātrāk, jo tad arī būtu vieglāk piesaistīt finansējumu.

IM: Kādas ir cerības uz ātrāku noskaidrošanu?

VK: Domāju, ka cerības ir, jo labs piemērs pašreiz ir Rīgas Doms, kura īpašais likumprojekts ir pieņemts, Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca sekmīgi to apsaimnieko un restaurē. Pēterbaznīcas likumprojekts tiek vilcināts jau kopš 2006. gada, 2010. gadā tā virzība Saeimā apturēta pirms otrā lasījuma, un dievnams atrodas ieilgušā bezsaimnieka periodā. Jācer, ka politiķi drīzumā spēs vienoties. Līdz ar to šis ērģeļu fonda uzbūvētais instruments tiktu nodots baznīcai tajā pašā brīdī, kad noskaidrotos īpašuma tiesības. Tā būtu praktiskā puse, bet pāri visam svarīgi, lai mēs mēģinātu ieklausīties viens otrā, lai nestrīdētos par sīkumiem, lai mūsu Latvijas ērģelmeistaru savstarpējie iekšējie strīdiņi nepārvērstu šo lietu par nesakārtojama procesu.

IM Vai ir iespējams kaut ko nokavēt?

VK: No kristieša viedokļa es teiktu – tas, kam jānotiek, istajā laikā arī notiks, bet ne bez mūsu pūlēm un centieniem. Jāpieliek ļoti lielas pūles, lai saglabātu savstarpējo saskaņu. Līdzīgi mūsu sabiedrība šķeļas arī citās jomās. Bet tā ir gadsimta tendence, kas cilvēkos iezagusies kā urdoša nepieciešamība būt opozīcijā, kritizēt, nebūt mierā. Tomēr kādā brīdī ir jāvienojas, un es ļoti ceru, ka tas notiks. Esmu optimistiski noskaņota, ka spēsīm arī citādi domājošos ērģelniekus pārliciecināt.

IM: Sākotnējā doma, ka Pēterbaznīcas ērģeles varētu būvēt vietējie meistari, ir likta pie malas?

VK: Redziet, Pēterbaznīca, salīdzinot ar citām Latvijas baznīcām, ir prestiža, atrodas pašā Rīgas ģeodēziskajā centrā, tādēļ mūsu uzdevums būtu pieaicināt vislabākos meistarus. Baltijā ir labi meistari, tomēr mums jāatrod Eiropas vislabākie ar ievērojamu pieredzi daudzu labu instrumentu uzbūvēšanā. Nevienam negribot aizvainot, tomēr sliecos uz tādām ērģelbūves firmām, kas ir sevi parādījušas ar pagatavotām labām baroka kopijām. Būtu labi izmantot šo projektu jauno Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ērģelmācekļu apmācībai, un, ja gribam, lai ērģelmeistaru skola Latvijā neapsīkst, mums vajadzētu izmantot šādu iespēju un aicināt jaunākus cilvēkus, kam ir interese, mēģināt pieredzi gūt šepat uz vietas. Tas būtu tas labākais risinājums.

IM: Vai baronesei fon Zasai šo gadu laikā nav zudis entuziasms?

VK: Viņa ir apbrīnojams cilvēks. Iespējams, latviešu lēnīgais temperaments ir liedzis šos 70 gadus līdz galam īstenot ērģeļu atjaunošanas ideju, bet šajā sievietē es saskatu šo enerģijas potenciālu. Viņai ir arī pietiekoši daudz brīva laika, lai viņa to varētu veltīt šim projektam. Saprotu, kas tas ir viņas sirds aicinājums, nevis kāda finansiāla ieinteresētība. Ceru, ka baroneses ideja īstenosies. Ir tikai vajadzīga ļoti gudra stratēģija, uzmanīgi jāplāno un jāpārdomā – labāk septiņreiz jānomēra un tad jāgriež.

IM: Tik vajadzīgie pētījumu darbi notiek?

VK: Pētījumu darbs ir aizsākts, bet ne pabeigts, jo vajadzīgi līdzekļi, un tie pilnībā vēl nav atrasti. Domāju, ir svarīgi pieaicināt kompetentus cilvēkus, ar domubiedru grupu nepietiks. Vajadzētu atkal organizēt starptautisku simpoziju, vairākkārtīgi pārrunāt visus jautājumus. Svarīgi būtu no Rīgas Domes uzzināt izmaksas, cik līdzekļu vajadzīgs balkona nostiprināšanai un citu saimniecisko darbu veikšanai. Tas, cik maksā pats instruments, to ar kādu ērģelbūves firmu mēs varētu vienkārši noskaidrot.

IM: Cik lielām šīm ērģelēm jābūt?

VK: Par šo jautājumu un arī reģistru skaitu ir dažādas domas. Bija versija, ka lielai baznīcai vajag lielas ērģeles ar lielu reģistru skaitu. Taču baroka instrumentiem nav liels reģistru skaits – parasti divi vai trīs manuāļi ar 40–50 reģistriem, tomēr katrs no tiem ir ļoti spēcīgi intonēti, tādēļ pietiek ar nelielu reģistru skaitu, lai panāktu kuplu, plašu skanējumu. Skaits vien nenosaka skanējumu, ir jāzina, kā šie reģistri funkcionē telpā. Reizēm nelielā baznīcā pietiek ar desmit reģistriem, lielā baznīcā – ar 40. Klosena ērģelēm bijuši trīs manuāļi un 41 reģistrs.

IM: Kādas ir prognozes par iespējamo darbu sākuma laiku?

VK: Kamēr izpēte nav pabeigta, nekas sākties nevar. Arī ērģelbūves firmas darbus plāno vairākus, pat piecus gadus uz priekšu. Var gādīties, ka šī iecere mums vispār šobrīd neizdodas, sastrīdamies un nenotiek nekas. Tā arī var būt. Es ļoti negribu strīdēties, man nepatīk strīdēties, bet, ja redzēsīm, ka lietas nevirzās, projekts apstāsies, jo baronese fon Zasa ir pateikusi, ka “cīnīsies” par šo projektu tikai tad, ja tas būs baroka projekts. Arī Pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadība atbalsta šo ieceri, jo Rīgā nav baroka instrumentu. Nav teikts, ka šis projekts nevarētu evolucionēt laika gaitā, ka nevarētu kas mainīties. Domāju, ka mums jāiet līdzīti notikumiem un jāskatās, kā viss attīstīsies. Ja Klosena instruments nav izpētāms, liksim to malā un nediskutēsīm vairs, lai neizraisītu liekas emocijas. Ņemsim skaistu baroka kopiju un uzbūvēsim pēc esošās dispozīcijas – tādu, kāda ir, vienkārši cita meistara interpretācijā. Pašreizējā āzīotāža, kas laikrakstos pavidēja, ir pārgrāra un mazliet atgādina lāčādas dališanu, vēl pirms lācis nometīs.

Vērts atcerēties Drēzdenes *Frauenkirche* notikumus: šī baznīca tika kara laikā nopostīta un 2005. gadā no jauna uzcelta. Tur arī bija dilemma, kādas ērģeles būvēt. Viena puse bija par interjerā un stilā iederīgu Zilbermaņa ērģeļu kopiju, otri vēlējās modernu instrumentu, kas arī tika uzbūvēts. Man bija iespēja pagājušogad tur sniegt solokonzertu. Protams, *Frauenkirche* var spēlēt visu, bet, ja saka godīgi, es būtu priecīgāka par Zilbermaņa ērģeļu kopiju, kas no interjera, vēsturiskā un skaniskā viedokļa iederētos vislabāk.

Viedokļus uzklusēja Ilze Medne un Inga Žilinska

ĒRĢEĻU RESTAURATORS

ALVIS MELBĀRDIS

Jautājums par ērģeļu būvi Pēterbaznīcā ir saasināts, tomēr nedomāju, ka līdz šim ir izdarīta kāda dramatiska kļūda. Toties ir vesela virkne neatrisinātu problēmu, arī neskaidrais īpašumtiesību jautājums, tāpēc neviens tur nevēlās īsti kā saimnieks. Tā kā Pēterbaznīcā šobrīd nav nekāda instrumenta, domāju, ka zināmā mērā labas būtu jebkādas ērģeles, tomēr sākt noteikti vajag ar baroka ērģeļu ideju. Rīgā tādu nav, lai gan baroka mūzika tiek salīdzinoši daudz spēlēta. Kā klausītājs es labāk gribētu klausīties baroka instrumentu. Pluss iecerei par Klosena instrumentu ir skaistā prospekta fotogrāfija. Ir arī Zanes Gailītes atrastais līgums, bet jāturpina meklēt arhīvos. Ar to vajadzēja sākt soli pa solim. Pašlaik sanāk, ka projekts nav līdz detaļām izstrādāts, informācijas nav daudz, viss idejas līmenī, bet kaislības šit augstu vilni. Pagaidām nemaz nav zināms, vai kādi līdzekļi vispār jau savākti. Labi ir tas, ka diskusija notiek, cilvēki domā un meklē argumentus.

DZIEDĀTĀJA GUNTA DAVIDČUKA

Daudzi Latvijas mūziķi vēlas Pēterbaznīcā muzicēt, un instrumenta trūkums ir ļoti jūtams. Latvijā pēdējā laikā baroka mūzika ir klausītāju un mūziķu iemilēta un daudz atskaņota, tādēļ, redzot un veicinot šo interesi, baroka instruments noderētu. Gan neesmu droša par tam atbilstošāko vietu – pie altāra vai balkonā, jo šajā baznīcā ir ļoti specifiska akustika, bet ļaunajos, ka meistari un speciālisti zinātu, kādam būtu jābūt instrumenta novietojumam. Galvenais, lai tas būtu profesionālu, augstas klases meistarū darināts.

DIRIĢENTS SIGVARDS KĻAVA

Ērģeles Pēterbaznīcā ir ārkārtīgi vajadzīgas – mūziķiem, dievnama videi un garam, un galvenais ir darīt visu, lai tur būtu ērģeles. Ja būs instruments, būs arī piedāvājums, ko un kā ar to darīt. Priecāšos un būšu pateicīgs par jebkāda stila instrumentu, jo tas pārvērstu šo vietu un mūziķu ceļu pie tā. Ideja par reiz tur bijuša instrumenta atjaunošanu ir atbalstāma, jo, ja tas veiksmīgi darbojies kādreiz, tad ir iespēja, ka iecere veiksmīgi īstenotos arī tagad. Bet varam arī sapņot par modernu instrumentu ar diviem spēlesgaldiem, piemēram, kas pavērtu lielas un aizraujošas iespējas. Galvenais, lai tiek uzsākta šī virzība, ka mēs būvējam vai ceļam no jauna, nevis palīk strīdos ar rezultātu – labāk ne vienam, ne otram.

DIRIĢENTS ANDRIS VEISMANIS

Manuprāt, leļā vajadzētu atrasties nelielam baroka instrumentam, kas izmantojams gan nelielu solodarbu atskaņojumam, gan lielākos oratoriālos uzvedumos. Saukārt ērģeļu balkonā varētu uzbūvēt lielu, supermodernu instrumentu ar interesantiem tembriem, kāds Latvijā nekad nav bijis, pat ar tādām franču mūsdienu ērģeļu stabulēm, lai varētu atskaņot, piemēram, Mesiāna mūziku, jo tādas vietas, kur to var spēlēt, mums nav. Tā ir pilnīgi jauna lieta, kas nav bijusi, bet būtu vajadzīga.